

KASTEEL AMERONGEN

BULLETIN

Voorjaar 2006

Uitgave

Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen

Ginkel Groep

Veelkleurige kwaliteit in omgevingszorg

- Aanleg, onderhoud en renovatie van tuinen en terreinen
- Interieurbeplanting
- Boomverzorging
- Daktuinen
- Zwemvijvers
- Natuurontwikkeling

Van Ginkel Veenendaal b.v.
Postbus 11
3900 AA Veenendaal

T: 0318 - 51 90 39
F: 0318 - 54 03 40
E: veenendaal@ginkelgroep.nl

Ginkel

www.ginkelgroep.nl

B U I T E N L U S T

◊ Een heerlijk diner
in ons restaurant

◊ Een kleine maaltijd
in het café

◊ Een vergadering in
onze "Rode kamer"

◊ Een kopje koffie
op het terras

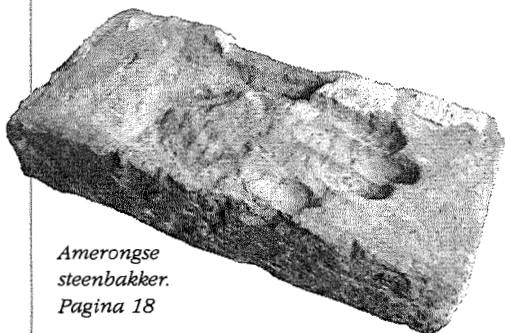
◊ Wij zorgen ervoor,
dat U zich bij ons
altijd thuis voelt.

Café Restaurant Buitenlust
Burg. Jhr. H. v.d. Boschstraat 13 • 3958 CA Amerongen • Telefoon 0343-451692
www.cafe-rest-buitenlust.nl

INHOUD

Jaarverslag 2005. Pagina 2

*Amerongse
steenbakker.
Pagina 18*

*Bentinck's
Passie
Pagina 16*

Kasteel Amerongen Bulletin

*Een uitgave van
Stichting Vriendenkring
Kasteel Amerongen
23ste jaargang nr 64 voorjaar 2006*

Terugblik 2005:

*Stichting Vriendenkring Kasteel
Amerongen Jaarverslag – 2005* 2

Winterfeest met lampionnen 12

Restauratiefonds:

*Veilinghuis Christie's Noble House
veiling* 15

In Memoriam:

Jan Borsboom 15

Familiegeschiedenis:

Bentinck's passie voor vlinders 16

Restauratie:

*Zeventiende-eeuwse Amerongse
steenbakker reikt ons de hand toe* 18

Schenking:

Poppeneetserviesje 24

Colofon 25

Agenda 26

Evenementen:

*Themamiddag:
Historische moestuinen* 26

Evenementen:

*Huisconcerten, Koetshuis Kasteel
Amerongen* 28

Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen

2005 is voor zowel de Stichting Kasteel Amerongen als de Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen een jaar vol onzekerheden, een jaar echter dat positief wordt afgesloten. Aan het eind van 2005 is het zeker dat de provincie Utrecht 3 miljoen euro ter beschikking stelt voor de restauratie en conservering van de collectie. Ook de rijksoverheid heeft een toezegging gedaan om de restauratie van het Kasteel en de bijgebouwen te realiseren. Hierbij gaat het om een bedrag van 7,6 miljoen euro als 70% rijksbijdrage in de subsidiabele kosten. Deze besluiten betekenen een geweldige stap in de goede inrichting op het terrein waar vele verschillende partijen werkzaam zijn, waaronder niet in de laatste plaats de vele vrijwilligers, die in gezamenlijkheid zorg dragen voor het behoud van dit uitermate belangrijk cultureel erfgoed. Dit schept aan het eind van het jaar duidelijkheid en kansen.

Het bestuur vergadert eenmaal per maand. Daarnaast woont een vertegenwoordiging van het SVKA bestuur het maandelijkse werkgroepenoverleg onder voorzitterschap van het SVKA bestuur, bij.

● In 2005 organiseert het bestuur van de Vriendenkring diverse activiteiten zoals de jaarlijkse donateursdag en de vrijwilligers/medewerkersavond in het

Bestuur

Het bestuur van de SVKA is op 31 december 2005 als volgt samengesteld:

Voorzitter

DE HEER DRS. W.A. VAN OMMEREN

Secretaris

MEVROUW C.A. DE RIDDER-HENDRIKS

Penningmeester en vice-voorzitter

DE HEER IR. F.C. ZUIDEMA

Algemeen bestuurslid

MEVROUW E.J. WALLER-WOHLLEBEN

Algemeen bestuurslid

MEVROUW W. VAN DER SLEEN-
VAN GINKEL

Bestuurslid sponsoring

DE HEER MR. J.A. DE BRUIJN

Bestuurslid vrijwilligers

DE HEER I.R. VAN WIJK

Koetshuis. Beide worden druk bezocht. Het bestuur neemt op uitnodiging van de gemeente Amerongen deel aan de thema-avond 'kunst, cultuur en natuur'. Ook zijn twee bestuursleden geïnterviewd voor de nota cultuurbeleid in de nieuw te vormen gemeente Utrechtse Heuvelrug.

● Samen met de tuinkabouters wordt door het bestuur in februari afscheid genomen van mevrouw T. Knol-van Antwerpen, die jarenlang de coördinatie van de tuinkabouters op zich heeft genomen. Een taak die wordt voortge-

zet door mevrouw A. de Ridder-Feller en mevrouw I. Vermeulen.

● In maart treedt het bestuur op als gastheer voor de Nederlandse Federatie van Vrienden van Musea die in het Koetshuis hun landelijke voorjaarsvergadering organiseert. Het mid-dagprogramma bestaat uit een rond-gang door het Huis en/of een bezoek aan de Andrieskerk.

● Het bestuur is aanwezig als de heer J.P.G. van Bergen, gedeputeerde voor Cultuur in de provincie Utrecht, in april de openingshandeling verricht van 'Wegens restauratie geopend': De start van de restauratie van de collec-tie van Kasteel Amerongen.

● In besloten kring neemt het bestuur op ongedwongen wijze afscheid van de per 1 mei vertrekkende directeur de heer mr. D. van Beekhoff en zijn echtgenote. Op uitnodiging van de tuinbaas van Kasteel Amerongen de heer B. Sluijter gaat een bestuurslid mee met een excursie naar Zoelen in verband met het te ontwikkelen muse-aal leifruitplan voor de historische moestuin. Ook wordt de toneelvoor-stelling bezocht in het Koetshuis in het kader van het Jaar van het Kasteel.

● Mede namens bestuur SKA en de directie organiseert het bestuur van de Vriendenkring een 'bedrijvendag': Een bijeenkomst waarbij ondernemers van de Stichtse Lustwarande in het Koetshuis worden ontvangen. De bij-eenkomst staat in het teken van de promotie van Kasteel Amerongen en

past bij het beleid van actieve spon-soring.

● Als laatste wordt het bestuur van de Vriendenkring Huis Doorn plus het hoofd bedrijfsvoering de heer F. Louhenapessy ontvangen. Tijdens een rondleiding door het Huis onder lei-ding van de immer enthousiaste con-servator drs. L. Gerretsen, raken ook zij onder de indruk van de 'grote klus' die Amerongen te wachten staat.

● Met medewerking van de Erven familie G.J.G.C. van Aldenburg Bentinck, Stichting Kasteel Amerongen, gemeente Amerongen en vrijwilligers wordt in december het jaar afgesloten met de traditie gewor-den lampionnoptocht voor de Amerongse schooljeugd door de tuin van Kasteel Amerongen. Een kleurrijke afsluiting die besloten is met een kin-derdisco in het Koetshuis.

De Financiën

Donaties aan vriendenverenigingen van musea vormen veelal een belang-rijke en in elk geval stabiele inkom-stenbron. Zo ook bij de Vriendenkring van Kasteel Amerongen. Het bestuur is de donateurs zeer erkentelijk voor hun financiële steun. In 2005 liep helaas hun aantal alsook het totaal ontvangen bedrag enigszins terug, maar we hebben er alle vertrouwen in dat er in 2006 en latere jaren weer een opgaande lijn zal zijn. Het niveau van inkomsten en uitgaven

bewoog zich ongeveer op eenzelfde niveau als in 2004. Ondanks de verder dalende omzet van de winkel, werd het jaar met een positief resultaat afgesloten.

De kasteelconcerten lieten, dankzij het toegenomen bezoek en de bijdragen van het Mien van 't Santfonds (voor het kinderconcert) en de Stichting Kleine Podium Producties, een ongeveer budgettair neutraal beeld zien. Eén van de doelstellingen van de Vriendenkring is om fondsen te werven voor behoud en beheer van kasteel en collectie. Vergroting van de naamsbekendheid van het kasteel en wat zich daar allemaal nu en de komende tijd afspeelt, is dan van groot belang. Dat betekent investeren in PR. Daarom heeft de Vriendenkring in 2005 een nieuwe vriendenfolder uitgegeven en gezamenlijk met de Stichting Kasteel Amerongen de kosten van de bijeenkomst voor ondernemers van de Stichtse Lustwarande gedragen.

Daarnaast werden, net als in voorgaande jaren, de kosten van de professionele begeleiding van het engelenwerk gedoneerd aan de Stichting Kasteel Amerongen. Deze gift geeft goed aan waar 't het bestuur van de Vriendenkring om te doen is: Bevorderen dat de best mogelijke deskundigheid kan worden ingezet om het onmisbare vrijwilligerswerk aantrekkelijk te maken.

F.C.Z.

De Vrijwilligers

In 2005 wordt er een aanvang gemaakt met het verspreiden van een nieuwsbrief. Uit de reacties blijkt dat vrijwilligers die niet dagelijks of wekelijks op het terrein zijn, dit zeer op prijs stellen. Dit initiatief wordt in 2006 voortgezet. 2005 heeft een daling van het aantal vrijwilligers te zien gegeven. Gelukkig kunnen er ook nieuwe enthousiastelingen verwelkomd worden.

Ook hebben we afscheid moeten nemen van 'oude getrouwen': Mevrouw W. Begemann, een meer dan vertrouwd gezicht bij de winkel en de tuinkabouters overlijdt in het voorjaar; een schok is ook het overlijden van de heer A. Schellevis. Zijn verdienste als bouwkundige bij de restauratie en zijn inzet als bouwpastor bij de bouwcommissie is gedurende vele jaren van onschatbare waarde geweest.

Behalve het werk dat gedaan wordt voor de 'eigen' werkgroepen, zijn vele vrijwilligers ook op andere terreinen werkzaam.

De engelen werken met de textielconservator mevrouw J. Verdegaal-Hoefhamer aan de voorbereiding van een kleine expositie van textiel in het Noorderpaviljoen. En last but not least mevrouw E. E. Pezarro-van der Horst zorgt er aan het begin van het seizoen voor dat het Kinderhuisje er weer schoon en fleurig uitziet, een taak die zij al vele jaren op zich

neemt. Tevens zorgt zij er voor dat het Huisje tijdens de paasdagen en koninginnedag een extra passend accent krijgt. Het opruimen aan het eind van het seizoen neemt zij eveneens elk jaar op zich.

Niet onvermeld mag blijven dat drie vrijwilligers eind april onderscheiden worden met een koninklijke onderscheiding voor werkzaamheden niet alleen op het terrein van Kasteel Amerongen, maar ook daarbuiten. Te weten A. de Ridder-Feller, H. O. de Roode en ir. F.C. Zuidema.

Coördinatoren van enkele werkgroepen geven een korte impressie van hun arbeid in 2005:

Het Bulletin

Rekening houdend met een vakantie van één van ons in het vroege voorjaar, gaat de redactie enthousiast (al) in januari aan het werk. Alle adverteerders doen weer mee: Dat is een prettige boodschap.

Informatie:

Spannende tijden breken nu aan: 'Kasteel Amerongen wegens restauratie geopend'. Een veel belovende ontwikkeling met, hopelijk een keur aan informatie voor de lezers van het Bulletin. In afwachting van de dingen die komen, gaan we verder met de uitwerking van onze plannen. Wij verzamelen kopij, schrijven die zelf of redigeren artikelen waar nodig.

Reorganisatie:

Terwijl aan het voorjaarsbulletin 2005 nog vier mensen werken, stopt aan het begin van de zomer er één met het redactiewerk. In de komende maanden zal het SVKA bestuur aandacht besteden aan de reorganisatie c.q. uitbreiding van dit groepje vrijwilligers. Dat is nodig, temeer daar mevrouw H. F. Rotgans-van Blerkom na 20 jaar Bulletin heeft laten weten de coördinatie van de bulletinredactie aan een opvolger/opvolgster te willen overdragen.

Nieuwe vorm van opmaak:

Op uitnodiging van het Vriendenkring bestuur neemt de redactie in de herfst deel aan een bespreking over het Bulletin, dat na meer dan 23 jaar en enkele aanpassingen aan vernieuwing toe is. Bij een speelse poging daartoe laat het herfstbulletin van 2005 u alvast een voorproefje zien. In 2006 wordt die lijn verder ontwikkeld.
H.F. R.-B.

De Engelen

● *Januari:* 13 januari 2005: Eerste werkdag na kerstreces. Verrassing dat Suzanne Seinhorst weg is. Een paar dozen uitgepakt om te controleren op motten en andere ongedierte. Lodewijk Gerretsen fotografeert alles. Na goed bevinden weer ingepakt.

● *Februari:* Eerst bespreking en suggesties voor inrichten kleine tentoon-

JAARVERSLAG 2005

stelling in Noorderpaviljoen. Materiaal bij elkaar gezocht. Tentoonstelling op 14 april geopend.

● *Maart*: Vrijwilligersmaaltijd en avond. Goed bezocht

● *April*: Alle engelen naar textieldag in textielmuseum Tilburg waar het begrip 'handwerk', van velerlei kanten belicht wordt. Ondanks stremmingen bij het openbaar vervoer toch allen op tijd.

● *Juni*: Een aantal weken niet kunnen werken vanwege een 'zuurstof-tent', in de engelenkamer voor begassing kleden en ander textiel. Totaal 6 weken geduurd.

● *Juli*: De enige, nog niet gerepareerde stoel uit Lodewijk-kamer gehaald. Eén engel ontfermt zich erover. Anderen zijn nog aan de beide gordijnen van de noordzijde van de lange gang aan het werk. Als proef zijn de gordijnen gewassen nadat ze onttakeld waren. Bleken 20 cm gekrompen.

● *Augustus*: Een paar engelen helpen bij los halen spijkertjes waarmee de

lange lopers langs de randen van de grote zaal vastzaten. Stukje looper gewassen.

Kleine motachtige beestjes ontdekt.

● *September*: Vinden in engelenkamer een netjes ingepakt, zeer gehavend donkerblauw zijden met tamboereerwerk versierd tafelkleedje. Herkomst nog onbekend.

● *Oktober*: Beide gordijnen noordzijde lange gang klaar. Opgerold en ingepakt. De najaars textieldag in Den Haag gekoppeld aan een meerdaags symposium is door één engel bijgevoond. Nieuw project bedacht: Gordijnen van hemelbed uit de Koningskamer. Deze hebben een mooie voering echter zeer gehavend, niet meer bruikbaar. Nieuwe satinet gekocht. Overwegen de gordijnen te laten reinigen.

● *November*: Op 24 november is de engelenkamer niet beschikbaar in verband met metingen. De tijd gebruikt om de tentoonstelling in het Noorderpaviljoen af te breken, alles

Jansen Werkgroep bezig met het aanbrengen van een onderlaag voor het bed.

weer in dozen te pakken en naar de engelenkamer te brengen. Zal op een later tijdstip weer gecontroleerd en op vaste plaats opgeborgen worden.

● *December*: 1 december is de laatste werkdag van 2005.

Veel dank aan Toos van Eck die altijd koffie klaar heeft in de gezellige linnenkamer, soms door mevrouw E. Kragtwijk overgenomen. Ook veel dank aan Josien Verdegaal voor haar toewijding en leiding (en haar heerlijke baksels) en voor de plezierige samenwerking met Lodewijk Gerretsen en Nico van der Woude.

E.E.P.-v.d.H

De Rondleidingen

Kind en Kasteel Amerongen.

Hoe was het om kind van een echte graaf te zijn? Wat deden kinderen vroeger, toen er nog geen t.v., computer en mobieltje was?

Maar ook:

Hoe was het om al jong te moeten werken in plaats van naar school te gaan?

Deze en andere vragen worden splenderwijs beantwoord als een groep kinderen rondgeleid wordt door de tuinen van het kasteel.

Ze ervaren dan zelf hoe het leven er een paar honderd jaar geleden uitzag. Op dit historische plekje worden groepen met kinderen ontvangen, waarna ze teruggaan in de tijd. Een groep, bestaande uit maximaal 15 kinderen, leeftijd tussen 6 en 12 jaar, wordt door

2 medewerkers begeleid.

Er kan een keuze gemaakt worden uit verschillende mogelijkheden. Groepen kinderen kunnen zich aanmelden, b.v. voor een kinderpartijtje. Maar met name scholen komen op bezoek. In het kader van culturele vorming informeren leerkrachten naar mogelijkheden om met de klas een kijkje te komen nemen.

De rondleiding wordt aangepast aan het niveau en de interesse van de leerlingen. De rondleidingen voor jonge kinderen hebben een hoog 'ridder- en prinsessengehalte', de middenbouw wordt vooral geboeid door spook- en griezelverhalen. Daarbij komt bijvoorbeeld de onlangs geres- taureerde vleermuizenkelder onder het voorplein goed van pas *De oudere kids kunnen zich al goed inleven in hoe hun leeftijdgenoten zoveel jaar geleden in het leven stonden als adellijk kind of als knechtje.*

● Het afgelopen seizoen was er van alles te beleven in het kader van het 'Jaar van het Kasteel'.

In het laatste Bulletin van 2005 staat te lezen hoe een toneelgroep een Historisch Spektakel in de kasteeltuin opvoert. Verder is er dit jaar in mei een invasie van leerlingen van een school voor voorgezet onderwijs, die een dorpsproject doen waar allerlei vragen rond het kasteel onderdeel van uit maken. Groepjes leerlingen van 12 tot 15 jaar verdiepen zich dagenlang in de historie, maar ook in aspecten

van de restauratie. Dit is een samenwerkingsproject met het Erfgoedhuis Utrecht.

● In september is er het project *'Historische verhalen voor basisscholen'*. Doel is kinderen te laten kennismaken met schrijvers van historische literatuur en bewust te maken van de eigen historische omgeving. Zo gaan kinderen met andere ogen naar hun eigen afkomst en geschiedenis kijken. Na samenwerking tussen Kunst Centraal, de bibliotheek, scholen, schrijvers en natuurlijk medewerkers van het kasteel is dit project tot stand gekomen. De kinderen krijgen daarbij opdracht om naar aanleiding van een verhaal over het vertrek van Margaretha Turnor naar Amsterdam, haar vlucht voor de Fransen in 1672, zelf een dagboekfragment over die dag te schrijven. Ze horen door een brief die ze aan 'haar liefste heer en hartje' stuurt vlak voor het vertrek, hoe de kasteelvrouw van alles aan het regelen is. Uit de personages die in die brief genoemd worden, kiest elke leerling er eentje en schrijft een dagboekfragment, gezien door de ogen van dit

personage. Aan het einde van het project komt Margaretha, (gespeeld door Herman de Roode) hoogstpersoonlijk naar het Koetshuis om de verhalen van de winnaars aan te horen. De

Schoolkinderen maken een opdracht in de Linnenkamer.

kinderen ontvangen als herinnering een speciaal gedrukt boekje, waarin hun opstellen en illustraties staan.

● In het komende seizoen zullen er weer nieuwe activiteiten voor de jeugd georganiseerd worden. Zeker in de voortgang van de restauratie is er van alles te zien wat ook kinderen kan boeien.

P.V.-V.

De Rondleidingen

Voor volwassenen

In het kader van 'Amerongen geopend wegens restauratie' is het vanaf april weer mogelijk kleine groepen (maximaal 15 pers.) rond te leiden door het kasteel.

Uiteraard wordt op de geschiedenis van het kasteel en zijn bewoners ingegaan; maar daarnaast is er veel aandacht besteed aan de problemen,

waarmee het kasteel kampt (als vocht, scheuren) en hoe deze mogelijk opgelost kunnen worden in de komende vijf jaar.

De bezoekers zijn zeer geïnteresseerd en vinden de winteropstelling geen enkel probleem! Dit blijkt ook op de Open Monumentendag: Veel bezoekers, zeer geslaagd!

Ruim 35 groepen hebben een bezoek gebracht aan het kasteel.

M.R.L.

De Tuin- en Boskabouters

2005! Een nieuw tuinjaar met veel werk en 10 kabouters minder. Gelukkig meldden zich in het voorjaar vier nieuwe actievelingen aan en door goede samenwerking bleef de zichtbare achterstand van tuin en bos binnen de perken, althans voor de bezoekers! De herstelde keermuur werd later opgeleverd dan was beloofd. Het inplanten van dit stuk tuin liep daardoor grote vertraging op temeer daar de beregeningsinstallatie ook kuren vertoonde en het 'bewateren' handmatig moest gebeuren.

Het rosarium leed onder de geheimzinnige wortelknobbelziekte. De rozenbloei liet zeer te wensen over. Er werd minder in de pluktuin gewerkt bij gebrek aan mankracht en omdat er nog geen vast(e) omliggende plannen zijn wat er met dit stuk tuin gaat gebeuren. Verse bloemen in het kasteel zijn verleden tijd i.v.m. allerlei onheil

dat dit met zich mee kan brengen voor het kostbare interieur. Mogelijk gaan er een aantal planten t.z.t. naar de nutstuin. Voorlopig genoten de tuinkabouters zelf volop van de ruime keuze aan plukbloemen. Midden juni nam Wite de Savornin Lohman namens het SKA bestuur de tuincoördinatie op zich. Samen met Bert Sluijter probeert hij de stroeve werkhouding met PHB en van Ginkel wat gesmeerder te laten lopen. Dat neemt tijd en alles gaat wel door (!), maar de samenwerking met Bert en de kabouters verloopt prima. De wederzijdse ondersteuning bij karwei kwam de tuin en de werksfeer ten goede.

Bij het afsluiten van dit werkseizoen krijgen we de verzekering dat er aan de vervanging van de zieke rozen gewerkt wordt, maar dat vraagt nog enige studie. Hoe vervang je de zieke grond zonder dat dit ruggen of kapitaal kost en welke rozen voldoen het beste aan de 'Poortman' sfeer van dat stuk tuin! In 2006 zullen wij dat weten. De boskabouters werken sinds oktober onder leiding van Bert Sluijter in het zuidelijk bos, waar meer licht en lucht tussen de bomen moet komen. Er is ook daar veel achterstallig onderhoud maar het resultaat van 3x gezamenlijk de hand aan zaag en takkentang slaan, zijn al wel te zien. De groep is 12 man sterk en de opkomst is trouw.

A.d. R-F.

De Muziekcommissie

Het seizoen van de Huisconcerten loopt niet gelijk aan het kalenderjaar waarover dit jaarverslag gaat.

Elke concertserie begint in september en eindigt in de zomer van het jaar daarop.

● In februari 2005 kwam Het Blazers Kamer Collectief naar Amerongen. Het Collectief is gevormd door Barbara Deleu - *fluit*, Pauline Oostenrijk - *bobo*, Lars Wouters van den Oudenweijer - *klarinet*

Bram van Sambeek - *fagot*.

Deze vier vooraanstaande blazers speelden werk van: Ibert, Tansman, Rontgen en Milhaud.

De menigmaal geroemde goede akoestiek van het Koetshuis werd ook door deze blaasinstrumenten bevestigd.

● Het Ruysdael Kwartet presenteerde zich op zaterdag 26 maart. De jonge strijkers van dit kwartet brachten een klassiek en een eigentijds programma. Werken van Van Beethoven, Bartok en Ter Veldhuis. De componist Jacob ter Veldhuis was gekomen om over het ontstaan van zijn compositie te vertellen.

● Op een tekst van de auteur Anna Enquist bracht de actrice Anita van Soest op zondag 22 mei een muziektheatraal portret van Alma Mahler, de echtgenote van de componist Gustav Mahler. De muzikale begeleiding van deze productie werd gedaan door Pauline Terlouw - *viool*,

Prunella Pacey - *altviool* en Guus Fabius - *cello*.

Het strijktrio voerde werken uit van Chopin, Gustav en Alma Mahler en een speciaal voor deze gelegenheid gecomponeerd werk van Andre Arends.

● Ter afsluiting van het betreffende muziekseizoen kwamen in augustus deelnemers van de Internationale Zeister Muziekdagen, voorheen Daniel Masterclass, naar Amerongen om hun nieuwe verworvenheden te laten horen. Allen gevorderde beginnelingen op weg naar het grote podium.

● De entree van het seizoen 2005–2006 was dit keer het vertrouwde Kinderconcert. Met het muzikale sprookje 'De Koning van al-wat-je-ziet' boeide de bekende bariton Maarten Koningsberger de vele bezoekers. Als verteller en zanger verhaalde hij over de tocht van Iemand, die door de wereld trekt op weg naar de zon. Deze Iemand ontmoet een Koning, die niet kan leren. Alleen Iemand is in staat om op zijn wijze de Koning levenswijsheid bij te brengen in plaats van kennis van rekenen of taal.

● Zes leden van het Concertgebouw-orkest vormen als strijkers het Philadelphus Ensemble. Het Ensemble was weer enthousiast in Amerongen te mogen spelen. Werken van Boccherini, R. Strauss en Brahms voor violen, altviol en celli. Voor de muzikanten en de bezoekers werd met dit concert het kalenderjaar 2005 met wederzijds

genoegen afgesloten.

In het jaar 2005 is het aantal bezoekers van de concerten toegenomen. Het aantal abonnementen, reserveringen en verkoop aan de kassa toonden een gewenste stijging. De Muziekcommissie is daar zeer tevreden over en laat zich graag door uw belangstelling aanmoedigen.

Twee leden van de commissie hebben afscheid genomen. De penningmeester mevrouw Wil Stofbergen en mevrouw Marja Hofmeijer, die zorg droeg voor de catering. Toegetroden zijn de heer Theo Witkamp als penningmeester en mevrouw Rijkje Mabelis voor de catering.

M.v.d.R.

't Winkeltje

Voor de medewerkers van het winkeltje is 2005 een rustig seizoen. We nemen deel aan de markt van 'Fiets d'r uit' op de Laan. Zoals ieder jaar, even flink de handen uit de mouwen met als resultaat een gezellig ingerichte kraam. Er is voldoende belangstelling hoewel het weer niet erg meewerkt. De 'Open Monumentendag' brengt veel bezoekers naar Amerongen. Ook het winkeltje wordt goed bezocht. Vooral de 2e hands boeken gaan vlot over de toonbank. Dankzij onze trouwe winkelvrijwilligers is de winkel ook op de rustige dagen geopend. Door langdurige ziekte van twee van de winkeldames is er zo nu en dan

Nel van Doornspeek en Han Vierdag op het bankje; Winkeltje en VVV samen in de zon.

een knelpuntje in de bezetting. Met behulp van onze VVV-collega's kan dit in de meeste gevallen worden opgelost. Ondanks het rustige seizoen komt de winkelcommissie toch maandelijks bij elkaar. In voor- en najaar wordt er met alle winkelvrijwilligers vergaderd.

Door onze gezamenlijke inspanning kan het seizoen financieel toch met een positief resultaat worden afgesloten.

W.v.d.S.-v.G.

Met dank aan:

mw. M. Leenknecht
mw E.E. Pezarro-van der Horst
dhr. M. van der Randen
mw. H.F. Rotgans-van Blerkom
mw. A. de Ridder-Feller
mw. W. van der Sleen-van Ginkel
mw. P. Vink-Vreugdenhil
dhr. F.C. Zuidema

Februari 2006

Stichting Vriendenkring Kasteel
Amerongen

Mw. C.A. de Ridder-Hendriks
secretaris

Winterfeest met lampionnen - 2005

Het weerbericht voorspelt niet veel goeds: storm en regen dreigen spelbreker te worden. 't Blijft gelukkig droog. De vetpotjes langs de route flakkeren heftig of doven gelijk weer.

De vetpotjes langs de route, als leidraad voor de lampionoptocht door de kasteeltuin uitgezet, flakkeren heftig of doven gelijk weer, zelfs na herhaald aansteken. In beschutte hoekjes houden enkele vlammetjes stand; hun schijnsel geeft vertrouwen.

In de luwte van de Oranjerie staan – na het voorbereidende werk – de lampionnen klaar om afgehaald te worden. Ze zijn verdeeld in vijf kleurige eilanden, de stokken stevig verankerd tegen omwaaien. In het koude donker gloeien hun kleuren warm op en creëren een sprookjessfeer in zeegroen, rose-rood of zacht blauw.

In tegenstelling tot dat rustgevende tafereel, zeilen er nog steeds donkere en dreigend dikke wolkenpartijen boven ons en de kerktoren op de achtergrond. De verzamelde

kinderschare achter de tuinpoort let daar niet op; het opgewonden geroezemoes overstemt bijna het lawaai van de wind. Plotseling, in een opengevallen stuk wolkendek, verschijnt een opkomende, grote volle, witgele maan. Mooier kan het niet!

Het wordt dus toch een bijzondere avond, met lampionnen, kerstboomlichtjes, warme chocolademelk en... kinderdisco in het Koetshuis, waar ook een tentoonstelling is ingericht met tekeningen die schoolkinderen maakten naar aanleiding van een fragment uit een bedacht dagboek van Vrouwe Margaretha. Het zijn de besturen van Stichting Kasteel Amerongen en Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen, alsook Stichting Erven graaf G. J. G. C. van Aldenburg Bentinck en het comité *'Amerongen blijft'* (opgericht omdat Amerongen opgegaan is in de gemeente Utrechtse Heuvelrug), die garant staan, met een uitnodiging aan de lagere schooljeugd, voor een spetterende avond.

Exotische slang

Het wordt tijd voor de start van de stoet. Voorop gaat waarnemend burgemeester Ernst Haitsma, geflankeerd door SVKA bestuurslid Ide van Wijk, met lantaren. Ook vrijwilligers met lichtjes staan her en der verspreid over het parcours, opdat niemand een traptree mist of, zoals een al te nieuwsgierige peuter, te dicht bij de grachtkant komt. Tweehonderdvijfzeventig kinderen met een lampion

Vaders, moeders, buggies en babies.

Groot moment het aansteken van de kerstboom.

In de luwte van de Oranjerie staan de lampionnen klaar om afgehaald te worden.

Vrouwe Margaretha Turnor, vergezeld door twee fakkeldragers.

EVENEMENTEN: LAMPIONNENOPTOCHT

De vrijwilligers van Stichting Vrienden Kasteel Amerongen doen voorbereidend werk.

Wat is dit leuk!

'Ik ben hier kortgeleden komen wonen. Ben hier nog nooit geweest en ik weet ook niet hoe ik hier weer uit moet komen, maar... wat is dit leuk...!'

Buiten adem is zij, haar stem afgesneden door de harde, koude noordenwind, maar het enthousiasme en plezier straalt van deze moeder af.

bewegen zich als een kleurige, exotische slang door de tuin, samen met vaders, moeders, buggies en babies. Terwijl de kop al bijna bij 't eindpunt is, schuift de staart pas het eerste laantje in.

De maan klimt verder omhoog; 't blijft gelukkig droog. Aangetrokken door de kinderstemmen verschijnt plotseling een waardige, in het zwart geklede gestalte op het kasteelbordes: Vrouwe Margaretha Turnor, vergezeld door twee fakkeldragers. Een hartelijke begroeting volgt met een welkomstwoord door de burgemeester en de Kasteelvrouwe zegt het prettig te vinden, dat zij iedereen weer in de tuin van haar Huis kan ontvangen. Het grote moment van 't aansteken van de kerstboom op het Voorplein wordt opgeluisterd door enthousiast kindergejuich en -geroep. Ernst Haitsma weet de jongelui mee te krijgen in een samen beleven van dit evenement.

Na dit alles, wanneer de lichtjes branden, smaken warme chocola of 't bekertje erwtensoep extra lekker en dan... muziek... kom op!... naar de disco...!!

Tekst: Bertje Rotgans

Foto's: Toos van Eck en Lodewijk Gerretsen

Veilinghuis Christie's en de European Noble House veiling

Voor de European Noble House veiling, die op 14 februari j.l. in Amsterdam werd georganiseerd door het bekende veilinghuis Christie's, werd een beperkt aantal voorwerpen aangeboden ten behoeve van het Restauratiefonds van Kasteel Amerongen. Een deel van de standaard inbrengcommissie wordt door Christie's geschonken aan het Restauratiefonds.

Enige leden van het bestuur van de Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen waren op die dag aanwezig bij de veiling. Een prachtig livrei uit omstreeks 1920 werd aangeschaft, afkomstig van de familie Godard J.G.C. graaf van Aldenburg Bentinck van Amerongen. Dit kledingstuk vormt een waardevolle aanvulling op de rijke collectie van het kasteel.

Wij hopen dat dit initiatief velen zal aanmoedigen kunstvoorwerpen – maar ook gebruiksvoorwerpen – ter beschikking te willen stellen voor het Kasteel Amerongen.

Mocht dit het geval zijn, dan verzoeken wij u contact op te nemen met een der bestuursleden van de Stichting Vriendenkring.

*Tekst: mr. J. de Bruijn,
bestuurslid SVKA.*

IN MEMORIAM

Het bestuur van de Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen heeft met leedwezen kennis genomen van het bericht dat op 25 februari 2006 vrij plotseling is overleden haar oud-bestuurslid,

Jan Borsboom

Ruim dertien jaar heeft de heer Borsboom als penningmeester vrijwillig deze taak uitgevoerd, met inzet en kennis op het gebied van de financiën, alsook met warme aandacht voor de Vriendenkring en de kasteelvrijwilligers. Daarnaast was Jan vele jaren lang elke donderdag aanwezig op het kasteel om als administrateur voor de Stichting Kasteel Amerongen, samen met mevrouw A. Eijffius-Muller die dagelijks op kantoor was, de lopende zaken te bespreken. Dit alles is voor Kasteel Amerongen van onschatbare waarde geweest. De besturen van de Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen, Stichting Kasteel Amerongen en Stichting Restauratiefonds Kasteel Amerongen zijn hem veel dank verschuldigd.

Wij herdenken Jan met genegenheid en respect.

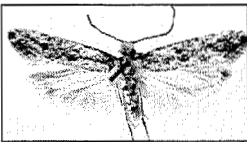
Enkele bestuursleden van SVKA en SKA hebben Jan Borsboom de laatste eer betuigd bij zijn crematie.

Bertje Rotgans

Godard Adriaan Hendrik Jules graaf van Aldenburg Bentinck heeft, gedurende een periode van ongeveer 40 jaar, over faunistisch interessante vondsten verslag uitgebracht in de vergaderingen van de Nederlandse Entomologische Vereniging.

Bentinck's passie voor vlinders

Ir. Godard Adriaan Hendrik Jules graaf van Aldenburg Bentinck in het uniform van Commandeur van de ridderlijke Duitse Orde, de Balije van Utrecht.

Hierboven: Tineide Niditinea piercella.

Ir. Godard A.H.J. graaf van Aldenburg Bentinck werd geboren in 1887 en was telg van een familie, die tot de hiërarchisch hoogste adel van ons land behoort. ⁽¹⁾

Hij genoot een opleiding als electrotechnisch ingenieur te Darmstadt (D) en is als zodanig hier te lande enige tijd werkzaam geweest bij een grote industriële onderneming. In het verenigingsjaar 1917-1918 trad hij toe tot de Nederlandse Entomologische Vereniging, waarvan hij in 1940 penningmeester werd.

Uit waardering voor de wijze waarop Bentinck zich van die taak heeft gekweten, is hem in 1945 het lidmaatschap van verdienste toegekend, waarna hij nog drie jaar het penning-

meesterschap vervulde. Daarmee had hij, zoals Barendrecht (1968) aangeeft in de necrologie: "In werkuren gemeten, jaren van zijn leven aan deze arbeid besteed".

Deze toewijding en volharding bij het volgen van de eenmaal ingeslagen weg illustreren karaktereigenschappen, die Bentinck eveneens kenmerkten in zijn entomologisch werk. Gedurende een periode van ongeveer veertig jaar heeft hij over faunistisch interessante vondsten verslag uitgebracht in de vergaderingen van de Nederlandse Entomologische Vereniging. Deze mededelingen zijn opgenomen in de verslagen. Later, toen de opzet van de verslaglegging werd gewijzigd, verschenen zij in de vorm van korte artikelen in de Entomologische Berichten.

Voorts heeft Bentinck een aantal nieuwe soorten benoemd en beschreven. Daarvan heeft een naam standgehouden, namelijk die van de in Nederland voorkomende Tineide *Niditinea piercella*.⁽²⁾

Tenslotte heeft hij meegewerkt aan het in 1968 verschenen boek over de Nederlandse Bladrollers (Bentinck & Diakonoff, 1968).

Bentinck heeft veel micro's verzameld te Overveen (NH), waar hij aanvankelijk woonde, tot hij in het begin van de jaren veertig, in verband met de oorlogssituatie gedwongen was te verhuizen. Later heeft hij zowel op het voorvaderlijk kasteel te Amerongen (UT) als in Amsterdam gewoond. Ook in Amerongen heeft hij ijverig verzameld, alsmede in de omgeving van Meerssen en Bemelen in Zuid-Limburg, waar vele vakanties werden doorgebracht.

Bentincks collectie kon als een standaardcollectie worden beschouwd. Hij bezat waarschijnlijk de meest "complete" particuliere verzameling vlinders, die ooit in ons land is bijeengebracht, hoewel hij van elke soort nooit meer dan enkele exemplaren in de collectie opnam.⁽³⁾

De overige door hem verzamelde vlinders belandden in een doublettencollectie, waarvan menigeen heeft mogen profiteren.

Bentinck stond bekend als een vriendelijk en hulpvaardig man, die velen bij het op naam brengen van micro's heeft bijgestaan.

J.H. Kuchlein

Lit.: Kuchlein, J.H., J.H. Donner (1993) De kleine vlinders: handboek voor de faunistiek van de Nederlandse Microlepidoptera. Pudoc, Wageningen.

Noten:

Ad (1): Ir. Godard Adriaan Hendrik Jules graaf van Aldenburg Bentinck was de tweede zoon van Godard J. G. C. graaf van Aldenburg Bentinck. (1857 – 1940). In 1921 huwde hij Jacoba van den Heuvel. Zijn dochter Louise A. J. (1923 – 2001) trouwde met dhr. George de Brauwere de Steelant. Zij kregen 2 kinderen: Jemima en Alain.

Ad (2): deze *Niditinea piercella* (Bentinck, 1935) behoort tot de micro nachtvinders (10 – 16 mm) van de Tineinae familie. De soort is niet zeldzaam in Nederland; deze komt voor rond bebouwing en vogel-nesten.

Ad (3): Deze collectie bevindt zich in originele staat in Naturalis te Leiden.

Zeventiende-eeuwse Amerongse steenbakker reikt ons de hand toe

Bij restauratiewerkzaamheden aan het kasteel Amerongen zijn enkele bijzondere bakstenen gevonden. Voor de redactie aanleiding om deskundige dhr. F. Landzaat een toelichting te vragen. Hij is verbonden aan de Stichting Historie Grofkeramiek en deelt met ons zijn kennis op het gebied van oude bakstenen en steenvormen.

Bij restauratiewerk aan één van de paviljoens trofmen in 1990 een baksteen aan met de afdruk van een kinderhandje met het jaartal 1676. In andere stenen zijn afdrukken te zien van talloze hazenpootjes, letterlijk en figuurlijk vereeuwigd in het bouw materiaal.⁽¹⁾ Als in 2005 de draad van de restauratie weer opgepakt wordt, zijn de tuinmuren rond het voorplein aan de beurt. Veel bakstenen worden voorzichtig los gebikt en ontdaan van de oude mortelspecie. Ook nu wordt er tijdens de werkzaamheden een baksteen ontdekt, waar een hand in afgedrukt is. Deze keer geen kinderhand, maar de hand van een volwassen man in het formaat 26x13x5 cm. Deze maat komt goed overeen met de bewaard gebleven houten en met metaal beslagen steenvormen uit 1676 met een inhoudsmaat van 28,3x14x5 cm.⁽²⁾

Expres of toeval

Soms liet een steenvormer een teken achter in de pas gevormde nog zachte klei. Dat kan een telmerk zijn, om aan te geven hoeveel stenen er gevormd zijn, maar het kan ook per ongeluk of op een speelse manier gebeurd zijn. Dat laatste zullen we nooit precies weten, meent de heer Landzaat. Bekend is wel, dat een zekere Ott Barendse in het jaar 1676 ongeveer 485.000 stenen heeft gebakken. Mogelijk betreft het bij Kasteel Amerongen de handafdruk van deze Ott Barendse, die met deze handdruk aangeeft op die dag 5000 stenen te hebben gevormd. Dit is waarschijnlijk dezelfde persoon als 'steenbacker Oth. Beerentsz. Cock' die in 1664 de boedel koopt van Floris Weldam, 'zijnde een huis, hofstede en negen morgen land strekkende uit de Rijn tot in de Amerongerwetering'. Een dergelijk aantal van 5000 stenen kon op één dag bereikt worden op één werktafel en met hulp van twee goede afdragers.⁽³⁾

Herbouw van het kasteel

De Franse koning Lodewijk XIV zorgt er met zijn regiem voor dat ook het kasteel van Amerongen en zijn toenmalige bewoners zwaar te lijden heeft. Het jaar 1672, in ons land bekend als het Rampjaar waarbij het volk 'radeloos,

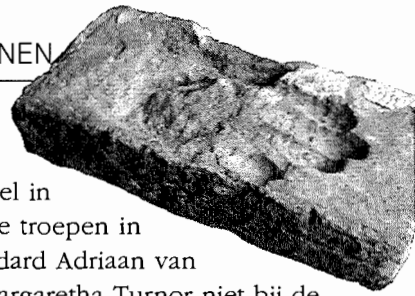
Bij restauratie
kom je wel
eens iets
bijzonders
tegen!

Noten:

- (1) Bulletin Kasteel Amerongen 1992
(2) Mededeling oud-conservator Kasteel Amerongen, dhr. D. Pezarro.
(3) 'Vrouwen- en kinderarbeid op steenbakkerijen'. Uitgave: Gem. Boom Ecomuseum & Archief Boomse Baksteen.

Vijf vingers –
vijfduizend
stenen.

---

reddeloos, en redeloos' is, laat ook Amerongen niet ongemoeid. Nadat het kasteel in februari 1673 door de Franse troepen in brand gestoken is, gaan Godard Adriaan van Reede en zijn echtgenote Margaretha Turnor niet bij de pakken neer zitten. Ze maken al snel plannen voor de herbouw. Van Reede is in die tijd namens de Staten Generaal werkzaam in diplomatieke dienst en verkeert in goede financiële omstandigheden. In de periode voorafgaand aan het jaar 1673 heeft hij al ruim fl. 65.000,- besteed aan het verfraaien van zijn kasteel. Na de brand kan het echtpaar echter bijna letterlijk van de grond af aan opnieuw beginnen. Er wordt gebouwd op het bestaande fundament. Men maakt daarbij gebruik van duizenden stenen uit de tijd van het Middeleeuwse Kasteel Amerongen.

Terwijl graaf Godard Adriaan in het buitenland is, heeft zijn vrouw als bouwvrouw de Amsterdamse meester-timmerman Hendrick Geurtsz. Schut, meester-metselaar Cornelis Rietveld (leerling van bouwmeester Van Campen) en 'orinari werckbaas' Jan Fick aangesteld voor de bouwwerkzaamheden. De bouw wordt geheel in eigen beheer uitgevoerd. Cornelis Rietveld krijgt in 1676 hulp van Jan Jansz. Metselaer en zijn vijf assistenten.

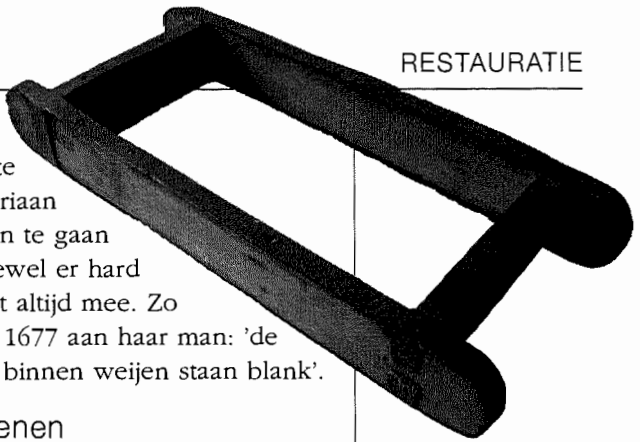
Via een uitvoerige correspondentie met zijn vrouw blijft de kasteelheer op de hoogte van de gang van zaken. Margaretha staat vroeg op en houdt alles nauwlettend in de gaten, zoals ze aan haar 'Heer en liefste hartje' schrijft: 'Ick gaen ten minste 2 à 3 mael daaghs boven op 't huys by werck'.⁽⁴⁾

Steenovens

Voor bouw en herbouw van kastelen en buitenplaatsen was het de gewoonte om vlakbij de bouwplaats één of twee steenovens in te richten. Bij het aan de rivier liggende Kasteel Amerongen was dat erg gemakkelijk, want op een korte afstand van de bouw was voldoende klei te vinden. Het weiland onmiddellijk achter het kasteelterrein wordt nog steeds 'steenovenwei' genoemd. Voor de kelders alleen

Noten:

(4) 'Mijn Heer en liefste hartje' door D. Pezarro, o.a. verkrijgbaar in het kasteelwinkeltje.

al dacht men 'twee hondert
dusent kleyne klinckert' nodig te
hebben. Eerder had Godard Adriaan
berekend zeker 1.600.997 stenen te gaan
vermetzelen in zijn kasteel. Hoewel er hard
gewerkt werd, zat de bouw niet altijd mee. Zo
schrijft Margaretha op 10 maart 1677 aan haar man: 'de
sluys is doorbroocken en al de binnen weijen staan blank'.

Afdrukken in oude bakstenen

Gebakken stenen met een handafdruk, een afdruk van een
vinger of een dierenpoot zijn niet ongevoen. We komen
dit al tegen bij Romeinse bakstenen en dakpannen:
Pootafdrukken van honden en katten en andere, destijds
wildlevende dieren. Ze liepen 's nachts over de nog zachte
klei van de pasgevormde dakpan (tegula) en tegelsteen.
Deze 2000 jaar oude pootafdrukken hebben geen beteke-
nis, maar geven wel een indruk van de diersoorten die
rond Romeinse steenbakkerijen leefden.⁽⁵⁾

Versieringen⁽⁶⁾, aangebracht in de nog natte klei en vinger-
afdrukken van de Romeinse dakpanvormer zijn dus niet
onbekend. Uniek is, als er papillairlijnen zichtbaar zijn;
een handafdruk, waarbij zelfs de handlijnen gaaf terug te
vinden zijn.

Veel voorkomend als teken aangebracht is een soort lus,
gestreken met twee vingers.

Een dakpanvormer kon per dag zo'n 214 dakpannen vor-
men.⁽⁷⁾

Romeinse dakpan- en steenovens zijn in ons land gevon-
den in Heerlen⁽⁸⁾ en Groesbeek, en in het heuvelgebied
de Holdeurn bij Nijmegen. (Rond 70 na Christus verbleef
het 10e legioen van het Romeinse leger in Nijmegen.)

Oude bakstenen en baksteenfragmenten zijn in de provin-
cie Utrecht gevonden bij de aanleg van een sloot te
Schalkwijk bij Houten. Ook hier bevond zich onder de ste-
nen van 34x16x8 een fragment, waarop ingekrast het
Romeinse cijfer VII te lezen is.

Op de plaats van het kasteel te Schalkwijk uit 1250 zijn
bakstenen aangetroffen. Bij de burcht Voorn in Overijssel

**Deze steenvorm werd
gebruikt voor het
maken van de Middel-
eeuwse bakstenen.**

Noten:

(5) Tierspuren auf
Römischen Ziegeln
zweite Mitteilung,
Spezialabdruck
Jahresbericht 1868,
Hist. Museum Scholl
Thun, Frans Michel.

(6) Nederlands
vroegste geschiedenis
in beeld 1912,
Dr.J.H.Hollestelle.

(7) Museum
Valkenhof, Nijmegen.

(8) Coriovallum
Kaleidoscoop van
Heerlen in Romeinse
tijd, Uren delven,
drs.Marianne Addink

Bij veel ouderen nog bekend, deze steenvorm van recenter datum.

Angetroffen bij de steenvorm een aantekening van de oudconservator:

Baksteenvormen gebruikt bij het opbouwen van het Kasteel in 1672

Noten:

(9) 'De steenbakkerij in de Middeleeuwen tot omstreeks 1560'. Uitgave: Van Gorkum & Comp. te Assen.

kwam zelfs een steenoven met een grondplan te voorschijn van 9 meter lang en ca. 5 meter breed.

Rond 1200 worden er in Nederland volop bakstenen en daktegels gebakken.

Wanneer we die hele vroege bakstenen grondig bekijken, zien we hier en daar meegebakken grassprietjes, takjes en strorestjes en zelfs vingerafdrukken van de vormer.

Bij de opvolgers van het vroege baksteenformaat van 32x16x8 cm, die dan alweer kleiner zijn, is vaak een afdruk van de houten baksteenvorm achtergelaten in de steen.

Dhr. Rob Vermeulen, gildenmeester en bestuurslid bij de Stichting Historische Grofkeramiek: "Bij het afslaan van een vormeling op de droogbaan bleef deze wel eens plakken aan één kant van het bodemloze vormraam. Hierdoor ontstond dan een kromme misvorm met een soort ezelsoor. Deze werd dan met de zijkant van het vormraam weer in model gedrukt. Dit veroorzaakte de markante randindruk".

Wat heeft zo'n afdruk te betekenen?

Het is niet verwonderlijk dat bij middeleeuwse bakstenen en daktegels ook ingekraste cijfers of korte teksten bewaard zijn gebleven. Deze hadden dan een betekenis, zoals bijvoorbeeld beschreven in het artikel 'Een andere

kijk op een oude baksteen'.⁽⁹⁾ Dr. Johanna Hollestelle beschrijft hierin een oude baksteen met de ingekraste tekst: VII MILA PROIGN.

Rond 1300 was de dagproductie van een steenvormer 7000 stuks. (Mila= 1000) PROIGN wil zeggen: Bestemd voor (pro) IGN. Deze laatste letters zijn volgens dr. Hollestelle de initialen van de opdrachtgever.

Haar bewering, dat de dagproductie van een handsteenvormer op 7000 ligt, komt overeen met een verklaring van het Utrechts Stadsbestuur uit 1392. Daaruit blijkt dat een stadssteenbakker niet meer dan 6000 à 7000 stenen per dag mocht vormen.

Op allerlei plaatsen in ons land zijn dus bakstenen met een handafdruk aangetroffen. Studie is hier nooit naar gedaan, volgens dhr. Landzaat. Het is dan ook slechts een vermoeden dat de steenvormer, die meestal niet kon lezen en schrijven, met de handafdruk van zijn vijf vingers een aantal van vijf maal duizend aangaf. Een handafdruk kan meer betekenis hebben dan we denken!

Tekst: Els Vink, Foto's: Lodewijk Gerretsen, Els Vink.

Met dank aan: dbr. F. Landzaat van Stichting Grof Keramiek te Schalkwijk, ook te bezoeken via www.grofkeramiek.nl

Gebakken stenen met de afdruk van een hand of een dierenpoot.

Bij bouwhistorisch onderzoek tijdens de vrijlegging van de fundering in het souterrain van het kasteel aangetroffen in de puinlaag.

Een poppeneetservies

Dit serviesje is een schenking van Mevrouw Brons uit Leusden. Zij is een regelmatige bezoeker van de kasteeltuin en ziet het servies graag een plekje krijgen in het Speelhuisje. 'Poppeneetservies' werd een dergelijk serviesje genoemd.

De maker is Petrus Regout & Co. uit Maastricht.

Het blindmerk is in gebruik geweest van 1850 tot ca 1890 (Maastrichtse Ceramiek door A. Polling, blindmerk 8a), dus een exacte datering is niet mogelijk.

De onderdelen waren los te koop, zodat men het servies zelf kon samenstellen, maar men verkocht ook standaard sets. Helaas is niet precies bekend waaruit deze bestonden.

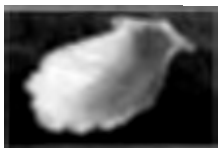
Op de foto's zijn te zien:
De fruitschaal met bovenkant in bloemvorm; zout- peper- en mosterdstel; soep- terrine met deksel; zuurschaaltjes in schelpvorm.

Tekst:
Paula Gerdes,
archivaris

COLOFON

Algemeen wordt
aangenomen dat
een set bestond
uit de volgende
onderdelen:
*Soepterrine met
deksel en lepel;*
*2 dekschalen met
deksel;*
*sausterrine met
vaste onderschotel
en deksel;*
slabak;
juskom;
*zout- peper- en
mosterdstel;*
*vistreeft met
onderschotel;*
*ronde vlees-
schotel;*
*2 maten ovale
vleeschotels;*
*2 zuurschaaltjes
(schelpvorm);*
*fruitschaal op
hoge voet;*
*fruitschaal op
lage voet;*
*fruitschaal met
bovenkant in
bloemvorm;*
6 diepe borden;
12 platte borden;
6 dessert borden.

Kasteel Amerongen,
Drostestraat 20, 3958 BK Amerongen tel.: 0343 - 45 42 12.

Secretariaat Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen:
mevrouw C. A. de Ridder-Hendriks,
Dijkstraat west 168,
3906 WR Veenendaal,
telefoon: 0318-55 23 54,
E-mail: cis.ridder@planet.nl

Redactie Bulletin Kasteel Amerongen:
Megteld Leenknegt,
Rob de Nooy,
Bertje Rotgans-van Blerkom,
Marian Schalk-Meijering,
Els Vink-Vreugdenhil.

Informatie en actuele ontwikkelingen:
www.kasteel-amerongen.nl
<http://www.kasteel-amerongen.nl>

Toegangskaat kasteeltuin bij VVV,
Drostestraat 20, telefoon: 0343 - 45 20 20.
Tuin open van 1 april t/m 31 oktober.

Geopend in de maanden:
april, september, oktober: dinsdag t/m vrijdag 11.00 - 16.30 uur
zat-, zon-, en feestdag 13.00 - 16.30 uur
mei t/m augustus: dinsdag t/m vrijdag 10.30 - 16.30 uur
zat-, zon-, en feestdag 12.00 - 16.30 uur

's Maandags gesloten.

Rondleidingen door de tuin en het kasteel, vinden plaats in
groepsverband onder leiding van een gids en uitsluitend op
afspraak. In verband met de restauratie is het kasteel zeer beperkt
toegankelijk.

Er zijn diverse mogelijkheden voor kinderen, schoolklassen en
kinderfeestjes.

Volwassenen kunnen naast een specifieke- of historische tuinder-
leiding, ook kiezen voor een rondleiding door het Huis in het kader
van 'Wegens restauratie geopend'. Afspraken minimaal twee weken
van te voren maken via e-mail:

info@kasteel-amerongen.nl of telefoon: 0343 - 45 42 12.

© Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen. Alle rechten voorbe-
houden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opge-
slagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar
gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toe-
stemming van Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen.

ISSN: 1382 - 8916

Drukkerij Print '81, Doorn.

AGENDA

Evenementen:

Zaterdag 22 april

HUISCONCERT (zie kader pagina 28):

'Het Albanees-Russisch duo',

aanvang: 20.15 uur

Koetshuis van Kasteel Amerongen.

Zondag 21 mei

THEMAMIDDAG:

HISTORISCHE MOESTUINEN MET

NIUWE OPDRACHT (zie kader).

van 13.30 – 16.30 uur

Zondag 11 juni

HUISCONCERT (zie kader pagina 28):

'Fuego Latino',

aanvang: 14.30 uur

Koetshuis van Kasteel Amerongen.

Zaterdag 24 juni

JAZZ AT THE CASTLE

Let op de aankondigingen.

10 t/m 12 augustus

FILM FESTIVAL

Koetshuis en Tuin van Kasteel

Amerongen.

Organisatie: Filmhuis Amerongen.

Informatie volgt te zijner tijd.

Zaterdag 9 september

OPEN MONUMENTENDAG.

Zaterdag 30 september

DONATEURSMIDDAG.

U krijgt een uitnodiging.

EVENEMENTEN

Themamiddag:

Historische moestuinen

Koetshuis Kasteel Amerongen

Zondag 21 mei 2006

Tijd: 13.00 ontvangst met koffie/thee,
13.30-16.30 lezingen

Afsluiting met een drankje in Oranjerie.

Historische moestuinen bij landgoederen, kloosters, kastelen en gemeenschappen zijn symbolische en tegelijk praktische plekken geweest.

De inrichting verbeeldt de begrensdde en (daarom) veilige wereld als paradijs, het centrum (fontein, kunstwerk) verbindt hemel en aarde. De tuinen lever(d)en kruiden, groenten, bloemen en vruchten en waren een ontmoetingsplaats en ruimtelijk herkenbare plek. Deze locaties zijn boeiend in relatie tot cultuur en tuin(bouw)geschiedenis. Historische moestuinen zijn langzaam verdwenen omdat de exploitatie niet meer loonde, de kennis van beheer verdween en de maatschappij afscheid wilde nemen van het armoedige geploeter in de aarde. In de ruimtelijke ordening volgt de bestemming deze verwaarlozing. Om hun functie in de toekomst te kunnen (blijven) vervullen behoeven veel historische moestuinen een vernieuwende exploitatie. Wanneer de tuinen hun functie verliezen verdwijnt het verhaal, en met het verhaal verdwijnt de zingeving en de kans voor nieuwe functies in de toekomst. Terwijl enkele tuinen aantonen dat nieuwe functies mogelijk zijn.

**Vier lezingen nemen ons mee naar
het vergeten plekje achter de muren:**

Dr. ir. A.C. Zeven:

*Hoe rood was rode kool? 17e eeuwse
groenten op 17e eeuwse schilderijen.*

Prof. dr. ir. R.L. Pierik:

De wijnstok: Een oeroud cultuurgewas.

Ir. T. IJzerman:

*Historische moestuinen:
Vergeten plekken of nieuwe functies?*

Drs. W. Beekman:

De ommuurde tuin als paradijs.

De voordrachten worden gehouden in
samenwerking met het kennisnetwerk
'Historische moestuinen met nieuwe

opdracht'. Een netwerk, dat is gevormd
om het belang van deze plekken weer
te verbinden met een betekenis voor
de hedendaagse mens. Dit netwerk
wordt gesteund door het Belvedere-
programma van de rijksoverheid.
www.historischemoestuinen.nl

Inlichtingen:

Mevr. E. Waller-Wohlleben

Donkerstraat 19

3958 BH Amerongen

telefoon: 0343-454356

E-mail: g.waller@planet.nl

Mevr. C.A. de Ridder-Hendriks

Dijkstraat west 168,

3906 WR Veenendaal

telefoon: 0318-552354

E-mail: cis.ridder@planet.nl

Aanmeldingsformulier themadag 'Historische Moestuinen' 21 mei 2006 Kasteel
Amerongen Kosten: donateurs € 6,50 en belangstellenden en introducés € 8,50

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: ..... Woonplaats: .....

Telefoon: ..... E-mail: .....

Aantal ..... donateurs (p.p. € 6,50)

Aantal ..... belangstellenden en introducés (p.p. € 8,50)

Formulier opsturen naar Secretariaat Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen
Dijkstraat west 168 3906 WR Veenendaal

U kunt zich ook opgeven per E-mail: cis.ridder@planet.nl

Bedrag overmaken op girorekening 2441195 onder vermelding:

'Historische Moestuinen' t.n.v. C. A. de Ridder-Hendriks,

Dijkstraat west 168, 3906 WR Veenendaal.

Het is ook mogelijk na schriftelijke opgave vooraf, met **gepast geld** te betalen,
voor aanvang van de themamiddag.

EVENEMENTEN

Huisconcerten 2006

Koetshuis Kasteel Amerongen Zaterdag 22 april om 20.15 uur

HET ALBANEES-RUSSISCHE DUO

Martin Grudaj – cello,
Elena Malinova – piano,
Programma o.a. Beethoven,
Rachmaninof, Sjostakowitsj.

Zondag 11 juni om 14.30 uur

FUEGO LATINO

Een bonte muzikale reis door zuidelijke landen met vijf temperamentvolle muzikanten.

Wilma Bierens – sopraan,
Marieke de Bruijn – viool,

Amina Figarova – piano,
Jaqueline Edeling – bandoneon,
Sylvia Maessen – contrabas,
Programma: o.a. Vivaldi, Piazzola,
Gershwin, Poulenc, de Falla.

Losse kaarten huisconcerten € 17,50
(inclusief 1 consumptie) Jongeren tot
18 jaar € 7,50 (inclusief 1 consumptie).

Reservering

Abonnementen en losse kaarten bij:
mevr. A. Struyck (0343 - 481702) of
E-mail: a.struyck-ismay@hccnet.nl
en VVV Amerongen (0343 - 452020).
Programma's onder voorbehoud.

van hoogevest architecten

Bureau voor Architectuur en Restauratie
Bureau voor Bouwtechnisch Advies
Bureau voor Architectuurhistorie Kariatiden

Van Hoogevest Architecten begeleidt het
bouw- en restauratieproces van begin tot
eind: van onderzoek en schets tot realisatie.

Van Hoogevest Architecten BV
Westsingel 9 / 3811 BA Amersfoort
T 033 - 463 17 05 / F 033 - 461 08 54
bureau@vanhoogevest.nl / www.vanhoogevest.nl

INSTALLATIEBEDRIJF

MEIJER B.V. AMERONGEN

KOUDIJS

LEERSUM

AMERONGEN

☎ 0343 - 45 12 33 fax 0343 - 45 68 88

- Sanitair
- Gas- en Waterfitter
- Lood- Zink- en Dakwerk
- Elektrotechnische Installaties
- Centrale Verwarming
- Ventilatie

M.B. HOENCAMP

Restauratie van:

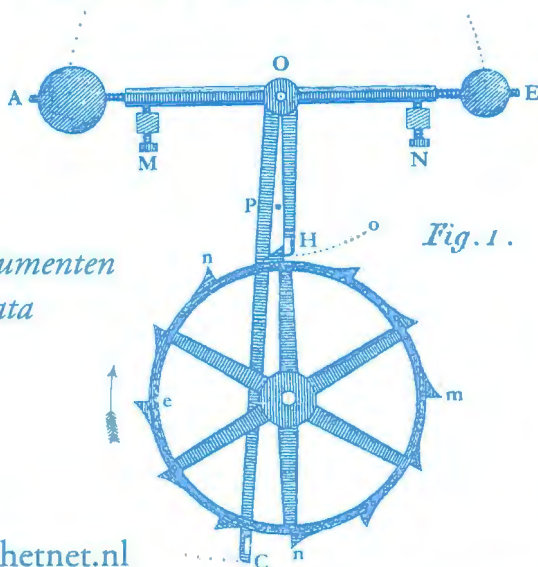
- * *uurwerken*
- * *fijnmechanische instrumenten*
- * *barometers & automata*

Molenstraat 22

4031 JS Ingen

Tel. 0344 - 60 31 91

E-mail: m.hoencamp@hetnet.nl

De Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen

is opgericht in 1983 en heeft als doel de Stichting Kasteel Amerongen behulpzaam te zijn door een bijdrage te leveren aan de instandhouding van Kasteel Amerongen en bijgebouwen, met de daarin aanwezige collecties; de tuinen en het park.

Een dringend noodzakelijke restauratie staat te gebeuren. Vast staat dat alleen gerestaureerd gaat worden wat écht nodig is. De voorbereidingen zijn in volle gang. Kasteel Amerongen verdient uw aandacht! Dit monument in nood opent beperkt zijn deuren voor een rondgang door het kasteel onder leiding van een gids.

Reserveren: info@kasteel-amerongen of tel. 0343 – 45 42 12.

Actuele ontwikkelingen en informatie: www.kasteel-amerongen.nl

Wilt u Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen ook steunen?

€ 17,50 - als jaardonatie,

€ 25,- - als minimum jaardonatie voor 2 personen uit een gezin,

€ 30,- - als min. jaardonatie voor 3 en meer personen uit een gezin,

€175,- - als minimum donatie voor het leven.

Opgeven: SVKA Administratie, Boslaan 30, 3958 GZ Amerongen, tel. 0343 – 45 67 55 of e-mail: svka-admin@planet.nl

Donateurs ontvangen 3x per jaar het Kasteelbulletin; zij genieten op vertoon van hun geldige donateurskaart vrij toegang tot tuin en park, (in principe ook tot het kasteel), gedurende de openingsuren.

Secretaris SVKA: mw. C. de Ridder, tel.: 0318 – 55 23 54.

E-mail: cis.ridder@planet.nl

Huisconcerten

De Muziekcommissie van St. Vriendenkring Kasteel Amerongen organiseert regelmatig Huisconcerten.

Toegangskarten bij: mevrouw A.Struyck, tel. 0343 – 48 17 02.

E-mail: a.struyck-ismay@hccenet.nl

of bij: VVV Amerongen, tel. 0343 – 45 20 20.

ISSN: 1382-8916

